

აკაკის ზოგიერთი პირადი წერილის დათარიღებისთვის

კლასიკოსი მწერლის შემოქმედების შესწავლა დაუსრულებელი და ამოუწურავი პროცესია. ყველა ეპოქა “თავის” მიგნებას სთავაზობს მკითხველს. რვა საუკუნეზე მეტია პოლემიკა არ წყდება „ვეფხისტყაოსნისა“ და მისი ავტორის შესახებ... ამოუწურავი და ბოლომდე წაუკითხავი მწერლები არიან დავით გურამიშვილი, ილია ჭავჭავაძე თუ ვაჟა-ფშაველა...

შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტში მალე დასრულდება აკაკი წერეთლის აკადემიური ოცტომეულის გამოცემაზე მუშაობა, მაგრამ მეცნიერთა მომავალ თაობებს კიდევ ბევრი „თავსატეხი“ და ახალი მიგნება ელით როგორც აკაკის შემოქმედებითი, ისე პირადი ცხოვრების თვალსაზრისით.

ქართველი მკითხველისთვის აკაკი წერეთლის ბიოგრაფიის ბევრი დეტალია ცნობილი. მგოსნის მიერ განვლილი ცხოვრების გზა მეტად საინტერესოა როგორც მისი პიროვნების, ასევე იმ ისტორიული პროცესების შესასწავლად, რომელთა წიაღშიც მას უწევდა ცხოვრება. აკაკის გარდაცვალებიდან ერთ საუკუნეზე მეტი გავიდა, მაგრამ დღემდე არ შენელებულა ინტერესი დიდი მგოსნის ბიოგრაფიის ერთი პიკანტური ეპიზოდის, კერძოდ, ანასტასია მაჩაბელთან მისი ურთიერთობის მიმართ. დღეისათვის უაღრესად პოპულარულმა თემამ – დიდი პიროვნებების ინტიმურმა და სასიყვარულო ისტორიებმა – დაჩრდილა სხვა, ბევრად უფრო აქტუალური და საჭირობო საკითხები. მავანნი თხზავენ და თანამედროვე მკითხველს სთავაზობენ დიდი მგოსნის შესახებ აგორებულ ბინძურ ჭორებსა თუ ლეგენდებს. ინტერნეტსივრცე უამრავი მდარე ხარისხის, მგოსნის მაკომპრომიტირებული ინფორმაციით არის გადატვირთული, თანაც სოციალური ქსელებით გავრცელებული სიყალბე ბევრს უტყუარ ჭეშმარიტებად მიაჩნია. როგორც იტყვიან, „გამკითხავი არავინ არის“.

აკაკი წერეთელი, მართლაც, ეთავყანებოდა ქალებს. მოწინებით იხრიდა ქედს საქართველოს სალოცავი წმინდანების – ნინოს, თამარის, ქეთევანის წინაშე. არც თავის თანამედროვე მანდილოსნებს ტოვებდა უყურადღებოდ – ხშირად მათ დამცველად გამოდიოდა, მხარს უჭერდა ქალთა საზოგადოებებისა თუ სასწავლებლების დაარსებას. მიუხედავად ამისა, ის არ ყოფილა „მექალთანე“, როგორც ამას ინტერნეტსივრცეში გავრცელებულ მის ბიოგრაფიებში ვკითხულობთ. ახალგაზრდობაში აკაკის ნიკო ნიკოლაძის და, ანიჩკა ჰყვარებია, თუმცა სიცოცხლის ბოლომდე მათ შორის დაძმური და მეგობრული ურთიერთობის მეტი არა ყოფილა რა. ამბობენ, აკაკის ცოლი არ უყვარდაო, მაგრამ ნატალია ბაზილევსკაიასადმი მოვალეობისა და პასუხისმგებლობის გრძნობა პოეტს ერთი წუთითაც არ დაუკარგავს. ნიკა ბაგრატიონ-წერეთელი თავის მოგონებებში აღნიშნავდა, რომ მგოსანს „ცოლი ძალიან უყვარდა. უკანასკნელ წუთებში, რომ კვდებოდა, შვილი იყო საჩხერეში და აკაკიმ უთხრა, გადაეცი ნატალიას, რომ ყოველთვის მიყვარდაო“ (აკაკის ... 2005:

628). ცოლისადმი სიყვარულისა და პატივისცემის ნათელ მაგალითს წარმოადგენს ნატალიასადმი მიწერილი წერილები, რომლებიც ბესარიონ ჟღენტიმა XX საუკუნის 60-იან წლებში პარიზში მოიპოვა და საქართველოში ჩამოიტანა (ჟღენტი 1990: 249).

ხანშიშესულ აკაკის თავისი უახლოესი მეგობრის, ბეჟან წერეთლის ცოლის და, 15 წლის ანასტასია მოეწონა... მოეწონა, გულშიც ჩაუფარდა და მუზადაც ექცა. ის დაუმეგობრდა პატარა ტასოს და მასთან მიმოწერაც გააჩაღა. მოგვიანებით, როცა ტასო პოეტის ახლო მეგობარს, ვანო მაჩაბელს გაჰყვა ცოლად, მგოსანს თავის უმცროს მეგობარ ქალთან უფრო მეტი სიახლოვის საშუალება მიეცა, თუმცა პლატონური სიყვარულის მეტი მათ შორის არაფერი ყოფილა.

მწერალი ილია ზურაბაშვილი იგონებდა, რომ როცა მან აკაკის გარდაცვალებიდან ცოტა ხნის შემდეგ ტასოს ჰკითხა, ხელენიფებოდა თუ არა მგოსანს სერიოზული, ხანგრძლივი სიყვარული, ტასომ საკმაოდ მკაცრად უპასუხა: „კუკუმაღლობიას რას მეთამაშებთ. პირდაპირ მკითხეთ, ვუყვარდი მე აკაკის და მიყვარდა მე აკაკი თუ არა? ჩვენზე განა ცოტანი ლაპარაკობენ? ამას ისე მივეჩვიე, რომ ლამის მეც დავიჯერო ის, რაც არ ყოფილა... მიყვარდა ისე, როგორც ყველა ჭკმშიარტ ქართველს. ეგზალტაცია ჩვენს ურთიერთობაში უფრო მეტი იყო, მაგრამ ინტიმური ქალური გრძნობით, რომელსაც ერთვის გულის ჩქროლვა და ბუნების აღძვრა, არა ... აკაკის მხოლოდ ერთი სატრფო ჰყავდა: საქართველო“ (ცუხიშვილი 2015: 48-51). ისიც აღსანიშნავია, რომ ტასოს სხვა მამაკაცებთან ურთიერთობა სალაპარაკო არასოდეს გამხდარა. მაშ, საიდანღა გაჩნდა აზრი ამ ქალბატონის ამორალურობის შესახებ? ნუთუ ქალის მამაკაცთან მეგობრულ ურთიერთობაზე ძველმოდური შეხედულება 21-ე საუკუნეშიც ძალაშია?

1996 წელს ჟურნალ „მნათობში“ (№9-10) პირველად გამოქვეყნდა აკაკის წერილები ტასო მაჩაბლისადმი. ეს 19 წერილი, რომლებიც დაცული იყო გიორგი ლეონიძის სახელობის ლიტერატურის მუზეუმის აკრძალულ ფონდში, მოგვიანებით ამავე მუზეუმის აკაკი წერეთლის არქივში განთავსდა. წერილები პირველად გამოაქვეყნა და წინასიტყვაობა დაურთო ქალბატონმა ნორა კოტინოვიმა. მეცნიერი აღნიშნავს, რომ ამ წერილებით „გახსნილია აკაკის ერთი დიდი საიდუმლო, კერძოდ, მისი თავდავიწყებული ტრფიალება ივანე მაჩაბლის ცოლისადმი“ (კოტინოვი 1996: 141). „თავდავიწყებულ ტრფიალებას“ გადაჭარბებულ შეფასებად მივიჩნევთ, მაგრამ ამჯერად ამ საკითხის განხილვისგან თავს შევიკავებთ და მხოლოდ წერილების დათარიღების პრობლემას შევეხებით.

ნ. კოტინოვის წინასიტყვაობაში ცხრამეტივე დაუთარიღებელ წერილს ერთი საერთო ფართო თარიღი – 1898-1915 წლები უზის – ანუ მაჩაბლის გარდაცვალებიდან ვიდრე აკაკის სიკვდილამდე. ჩვენ ვერ დავეთანხმებით ბოლო თარიღს – 1915 წელს, რადგანაც ა. წერეთელი ლოგინად 1914 წლის 25 დეკემბერს ჩავარდა, 29-31 დეკემბერს მისი მდგომარეობა დამძიმდა და გარდაცვალების დღემდე (1915 წლის 25 იანვარი) მწოლიარე მგოსანთან მხოლოდ რამდენიმე მნახველი და ექიმთა ჯგუფი თუ შედიოდა. აღნიშნულ დღეებში აკაკის კალამს აღარაფერი შეუქმნია. ბოლო ნაწარმოების, პოემა „ომის“ წერა აკაკიმ 1914 წლის 24 დეკემბერს დაასრულა. ასე რომ, თუ ნ. კოტინოვის მიერ ფართო თარიღის მინიჭებას გავიზიარებთ, ბოლო თარიღად 1914 წელი უნდა მივიჩნიოთ.

u. l. 1825
11. 11. 1825

Hotel des Alpes

à la source Cachet

à Chambéry, Savoie

Chambéry, Savoie

L'Hotel des Alpes, à la source Cachet, est
 situé dans un des plus beaux sites de
 la Savoie. Les jardins sont très étendus
 et très bien entretenus. On y trouve
 toutes les commodités pour le voyageur.
 Les chambres sont spacieuses et
 bien éclairées. Le service est
 très agréable. Les prix sont
 très raisonnables. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les provisions nécessaires
 pour le voyage. Les vins sont
 très bons. Les plats sont
 très délicieux. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les commodités pour le voyage.
 Les chambres sont spacieuses et
 bien éclairées. Le service est
 très agréable. Les prix sont
 très raisonnables. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les provisions nécessaires
 pour le voyage. Les vins sont
 très bons. Les plats sont
 très délicieux. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les commodités pour le voyage.

L'Hotel des Alpes, à la source Cachet, est
 situé dans un des plus beaux sites de
 la Savoie. Les jardins sont très étendus
 et très bien entretenus. On y trouve
 toutes les commodités pour le voyageur.
 Les chambres sont spacieuses et
 bien éclairées. Le service est
 très agréable. Les prix sont
 très raisonnables. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les provisions nécessaires
 pour le voyage. Les vins sont
 très bons. Les plats sont
 très délicieux. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les commodités pour le voyage.
 Les chambres sont spacieuses et
 bien éclairées. Le service est
 très agréable. Les prix sont
 très raisonnables. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les provisions nécessaires
 pour le voyage. Les vins sont
 très bons. Les plats sont
 très délicieux. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les commodités pour le voyage.

L'Hotel des Alpes, à la source Cachet, est
 situé dans un des plus beaux sites de
 la Savoie. Les jardins sont très étendus
 et très bien entretenus. On y trouve
 toutes les commodités pour le voyageur.
 Les chambres sont spacieuses et
 bien éclairées. Le service est
 très agréable. Les prix sont
 très raisonnables. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les provisions nécessaires
 pour le voyage. Les vins sont
 très bons. Les plats sont
 très délicieux. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les commodités pour le voyage.
 Les chambres sont spacieuses et
 bien éclairées. Le service est
 très agréable. Les prix sont
 très raisonnables. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les provisions nécessaires
 pour le voyage. Les vins sont
 très bons. Les plats sont
 très délicieux. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les commodités pour le voyage.

L'Hotel des Alpes, à la source Cachet, est
 situé dans un des plus beaux sites de
 la Savoie. Les jardins sont très étendus
 et très bien entretenus. On y trouve
 toutes les commodités pour le voyageur.
 Les chambres sont spacieuses et
 bien éclairées. Le service est
 très agréable. Les prix sont
 très raisonnables. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les provisions nécessaires
 pour le voyage. Les vins sont
 très bons. Les plats sont
 très délicieux. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les commodités pour le voyage.
 Les chambres sont spacieuses et
 bien éclairées. Le service est
 très agréable. Les prix sont
 très raisonnables. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les provisions nécessaires
 pour le voyage. Les vins sont
 très bons. Les plats sont
 très délicieux. On peut
 se procurer à l'Hotel des Alpes
 toutes les commodités pour le voyage.

წერილების გამოქვეყნებიდან 21 წლის შემდეგ მათმა ხელახალმა გადაკითხვამ განსხვავებული ვერსიები წარმოშვა ზოგიერთი მათგანის დათარიღებასთან დაკავშირებით. კერძოდ, წერილში „სიკვდილის წინეთი აღსარება“ (ლ. მ. №17918¹) აკაკი შენიშნავს: „ოცი წლის განმავლობაში მე შენ მიყვარდი ამა ქვეყნიერის მიმდევრობით“. ამასთან დაკავშირებით ნ. კოტინოვი წერს: „ამ გრძნობის გამხელა აკაკიმ შეძლო მხოლოდ მას შემდეგ, როცა უგზოუკვლოდ დაიკარგა ივანე მაჩაბელი“ (კოტინოვი 1996: 151). თუ ოცი წლის ათვლას დავიწყებთ აკაკისა და ტასოს პირველი შეხვედრიდან, 1884 წლიდან, უნდა ვივარაუდოთ, რომ წერილი 1904 წელს დაიწერა. ამ წერილის სათაურში გამოთქმულმა ფრაზამ არ უნდა დაგვაბნოს, რადგანაც სიკვდილის მოახლოებაზე, თავის სიბერესა და მალე აღსასრულზე აკაკი ახალგაზრდობიდან მოყოლებული ხშირად ლაპარაკობდა. მაგალითად, 1859 წელს პეტერბურგიდან დედისადმი გამოგზავნილ წერილში 19 წლის ა. წერეთლის ასეთ ფრაზებს ვაწყდებით: „თუ არ მოვკვდი, ფუჭად არ გაივლის ჩემზედ ხარჯი“ (წერეთელი 1963: 14); „თუ ცოცხალი ვიქნე ღვთით, სამ წელიწადზედ მანდ მელოდეთ“ (წერეთელი 1963: 15); 1893 წელს პირად წერილში პოეტი შესჩივის გიორგი წერეთელს: „ნამლის ფასიც არა მაქვს, თავს მოვუარო და უდროოდ ოხრობით არ მოვკვდე“ (წერეთელი 1963: 94); ხოლო 1904 წელს კირილე ლორთქიფანიძეს სწერს: „ეგებ პენსია წინასწარ მომცენ და თუ არ მოვკვდი, დაუბრუნებ“ (წერეთელი 1963: 55); 1893-სა და 1909 წლებში გიორგი წერეთლისა და იოანე მეუნარგიასადმი მიწერილ წერილებში აკაკი თავის სიბერეს უსვამს ხაზს: „მწერ, რომ დავბერდი, მართალი არის (წერეთელი 1963: 95) და „თუ კი ვისმეს უნდა ჩემი ნახვა და მოხუცის ჩიფჩიფის გაგონება, ლექცი-აზე მნახოს“ (წერეთელი 1963: 133). ანასტასიასადმი მიწერილ წერილში ჩვენ მიერ ხაზგასმული ფრაზის მსგავს წინადადებას ვაწყდებით კიდევ ერთ წერილში, „ლამის ოთხი საათი“ (ლ. მ. №20491) („აგერ თხუთმეტი წელიწადია გაგირბი, რომ მეტი წამი არ გაცქერო ჩემთვის“), რომელიც, ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, შეიძლება 1899 წლით დათარიღდეს.

წერილში „ბატონო კენინავ, ძვირფასო ტასო!“ (ლ. მ. №17920) ვკითხულობთ: „მე ჩამოვედი აქ, რომ ადგილი მეშოვნა და აქაურმა ჰაერმა კი არ შემინყნარა. გავხდი ავად და ექიმებმა ერთ პირად გადამინყვიტეს, რომ ნიცაში წადი და ან ისევ კავკასიაში დაბრუნდიო.“ აკაკი წერეთლის თხზულებათა სრული კრებული (თხუთმეტი ტომად) XV ტომში (რედაქტორი გიორგი აბზიანიძე) სხვა პირად წერილებთან ერთად შესულია აკაკის წერილები იაკობ გოგებაშვილისა და ანტონ ფურცელაძისადმი, რომელთაგან პირველს მგოსანი სწერს: „მე იმ განზრახვით ჩამოვედი პეტერბურგში, რომ, როგორც უსაშუალო კაცი, სამსახურში როგორმე შევსულიყავ და მართლაც ვიშოვნე ას მანეთიანი ადგილი ერთს სააგენტოში, მაგრამ ჰაერმა მანყინა, ავად გავხდი და ექიმებმა მირჩიეს საჩქაროდ თბილი ქვეყნისკენ გასწიეო ან საზღვარგარეთ, ნიცაში იცხოვრე და ან ისევ კავკასიაშიო“ (წერეთელი 1963: 120). ხოლო ანტონისადმი მიწერილ დაუთარიღებელ წერილში ვკითხულობთ: „პეტერბურგის ჰავამ არ შემინყნარა. არ იქნა, ვერ გამოვბრუნდი! ... გუშინწინ გადაწყვეტით მითხრა კონსილიუმმა: ახლავე მოშორდი აქაურობას და ნიცაში უნდა იაქიმო უეჭველადო“

1 – გიორგი ლეონიძის სახელობის ლიტერატურის მუზეუმის აკაკის ფონდი.

(წერეთელი 1963: 46, 47). როგორც, ზოგადად, აკაკის პირადი წერილებიდან ჩანს, იგი არ ერიდებოდა მეგობრებთან თავის ჯანმრთელობაზე წუწუნს. სავარაუდოა, რომ პოეტი გარკვეულ დროს გამონახავდა ხოლმე და რამდენიმე ადრესატს ერთდროულად სწერდა. ასეთი შთაბეჭდილება გვრჩება ზემოთ მოტანილი სამი წერილის იდენტური შინაარსიდანაც. გ. აბზიანიძე ი. გოგებაშვილისადმი მიწერილ წერილს შინაარსის მიხედვით 1907 წლით ათარილებს, როდესაც „წერა-კითხვის გამავრცელებული საზ.-ბის თავმჯდომარედ აირჩიეს გ. ყაზბეგი“ (წერეთელი 1963: 121). სინამდვილეში გიორგი ყაზბეგი ამ საზოგადოების თავმჯდომარედ 1908 წელს იქნა არჩეული. 1907 წელს კი აკაკის ბიოგრაფიიდან არ ჩანს მისი პეტერბურგში ყოფნის ფაქტი. 1908 წლის იანვრიდან 6 მაისის ჩათვლით პოეტი ნამდვილად იმყოფებოდა პეტრეს ქალაქში. ასე რომ, ტასოსადმი მიწერილი წერილი (ლ. მ. №17920) შეიძლება დათარიღდეს 1908 წლის იანვარ-მაისით, ხოლო ი. გოგებაშვილისადმი მიწერილს კი (წერეთელი 1963: 120) შეეცვალა თარიღი (1908 წლის იანვარ-მაისი). რაც შეეხება მესამე წერილს ანტონ ფურცელაძისადმი (წერეთელი 1963: 46), შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ეს უკანასკნელიც იმავე პერიოდშია დაწერილი, რომელშიც წინა ორი.

ა. წერეთლის თხზულებათა თხუთმეტტომეულის XV ტომში დიდი ადგილი უკავია 1905 წლის ზაფხულში აკაკის ჩრდილოეთ საფრანგეთის ერთ-ერთ კურორტზე (Evi-an-Les-Bains) სამკურნალოდ ყოფნისას ტასოსთვის გამოგზავნილი წერილების ციკლს (№№ 8-17) (წერეთელი 1963: 162-174). მათში პოეტი, ძირითადად, თავის დღის რეჟიმსა და ექიმების მიერ მიცემულ რჩევებზე საუბრობს. ჟურნალ „მნათობში“ დაბეჭდილ წერილთაგან ერთ-ერთი, „ძვირფასო დაო, ტასო“ (ლ. მ. №20489) – რომელსაც თავზე თარიღად სხვა ხელით მიწერილი „16 ივლისი“ აზის, თავისი შინაარსით ემთხვევა 1905 წელს აკაკის საფრანგეთში მკურნალობის პერიოდს. პოეტი წერილში ამბობს: „ხვალ მითავდება კურსი და არ ვიცი, სად გადმოვალ პირველ აგვისტომდე“ (კოტინოვი 1996: 156). მიუხედავად იმისა, რომ მკურნალობის კურსი 17 ივლისს დაუმთავრდა, ტასოსადმი მიწერილი წერილებიდან ვგებულობთ, რომ ამ კურორტზე მგოსანი 29 ივლისის ჩათვლით დარჩენილა. იმავე წერილში აკაკი წერს: „მანდაური ამბები, ეტყობა, მართალი ყოფილა, რასაც იწერებოდნენ ფრანგულ აქაურ გაზეთებში“ (კოტინოვი 1996: 157). 1905 წლის 5 ივლისით დათარიღებულ წერილში აკაკი თბილისში მიმდინარე მოვლენებზე (იგულისხმება 1905 წლის რევოლუციური არეულობა – მ. ა.) ანმყო დროში საუბრობს: „ალალ-ბედზედ ვინერები ამ წიგნს. არ ვიცი: ხართ ვინმელა ცოცხალი თუ არა? აქაურ, ფრანგულ გაზეთებში ისეთი რამეები სწერია ტფილისზე, რომ თმას მალლა აყენებს!“ (წერეთელი 1963: 166). ფაქტების დამთხვევიდან გამომდინარე, დარწმუნებით შეგვიძლია, „მნათობში“ გამოქვეყნებული წერილი („ძვირფასო დაო, ტასო“) 1905 წლის 16 ივლისით დავათარილოთ.

ჟურნალ „მნათობში“ დაბეჭდილი კიდევ ერთი წერილი, რომელსაც გვინდა, შევხებით, უსათაუროა („თუმცა თქვენთვის ადვილია „ბატონობით“...“) (ლ. მ. №20502). აქ აკაკი ტასოს ატყობინებს ოტოს ორმოცის თაობაზე (კოტინოვი 1996: 159). ოტო (როსტომი) იყო მგოსნის ძმის, დავითის ვაჟი, რომელიც 1905 წელს 25 წლის ასაკში გარდაიცვალა, ამიტომ წერილს 1905 წლით ვათარილებთ.

ჩვენ გვერდი ვერ ავუარეთ ა. წერეთლის თხზულებათა თხუთმეტომეულში დაბეჭდილ კიდევ ერთ წერილს, რომლის ადრესატი კვლავ ტასო მაჩაბელია. გამოცემის XV ტომში №2 წერილი („ძვირფასო დაო, ტასო!“), რომელსაც თავზე აკაკის ხელით დასმული თარიღი, „12 მაისი“ უზის, ტექსტის შინაარსის მიხედვით, ქუთაისშია დაწერილი (წერეთელი 1963: 153). მასში პოეტი გულისტკივილით საუბრობს „ჩემი თავგადასავალის“ დაბეჭდვის ირგვლივ წარმოქმნილ პრობლემებზე, კერძოდ, იმ ფაქტზე, რომ მას ვერ შეუგროვებია ხელმომწერთა საჭირო რაოდენობა. როგორც ვიცით, ამ ბიოგრაფიულ ნაწარმოებზე აკაკი თხუთმეტი წლის განმავლობაში მუშაობდა (1893-1902წწ). თხზულების ცალკეული მონაკვეთები სხვადასხვა დროს პერიოდულ გამოცემებში იბეჭდებოდა. ცალკე წიგნად მისი I ნაწილი პირველად 1893 წელს კ. თავართქილაძის სტამბაში დაიბეჭდა. მეორე მცდელობა „ჩემი თავგადასავალის“ დაბეჭდვისა აკაკის 1902 წელს ჰქონდა: მან გაზ. „ივერიაშიც“ კი გააკეთა განცხადება ამის თაობაზე (№257, 30/XI, გვ. 1), რომელშიც იგი სწორედ ხელისმომწერებსა და ნაწარმოების გამოცემისთვის საჭირო თანხების მოძიებაზე ლაპარაკობს. პოეტის ჩანაფიქრი მხოლოდ 1903 წლის ოქტომბერში განხორციელდა თბილისში. ამის თაობაზე გაზ. „ივერიაში“ დაბეჭდა განცხადება: „გამოვიდა აკაკის „თავგადასავალის“ I-ლი ტომი“ (№230, 29/X, გვ. 1-2). უნდა ვივარაუდოთ, რომ ზემოაღნიშნული წერილი ტასოსადმი მგოსანმა სწორედ ამ ორ გამოქვეყნებულ განცხადებას შორის პერიოდში დაწერა, ე. ი. 1903 წლის 12 მაისს. ფაქტობრივად, ა. წერეთლის თხზულებათა აკადემიურ ოცტომეულში დაბეჭდილ „ჩემი თავგადასავალის“ კომენტარებში ნანა ფრუიძეს ზემოთ აღნიშნულ გამოცემასთან დაკავშირებით აკაკის გულისტკივილის დასტურად სწორედ ჩვენ მიერ დათარიღებული წერილი მოჰყავს (წერეთელი 2015: 313), თუმცა არც გ. აბზიანიძე (წერეთელი 1963: 155) და არც ნ. ფრუიძე ტექსტის დათარიღებაზე არ საუბრობენ.

ამ წერილების დათარიღებით, რა თქმა უნდა, არ დასრულდება ა. წერეთლის ეპისტოლარულ მემკვიდრეობასა თუ მთლიან შემოქმედებაზე დაკვირვება და მისი კიდევ უფრო სიღრმისეული შესწავლა. პოეტის პირადი საბუთები, დოკუმენტები და საქმიანი ქაღალდები, რომლებიც მგოსნის ახალი აკადემიური ოცტომეულის შესაბამის ტომში დაიკავებს ადგილს, კიდევ ბევრ სიახლეს გამოავლენს, ბევრ საიდუმლოს ახდის ფარდას და ასევე ახალ, საინტერესო ეპიზოდებს გამოკვეთს იმ ადამიანის ბიოგრაფიაში, რომელსაც „მხოლოდ ერთი სატრფო ჰყავდა: საქართველო“.

დავობა:

აკაკის ... 2005: აკაკის კრებული II. თბილისი: „თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა“, 2005.

კოტინოვი 1996: კოტინოვი ნ. აკაკი წერეთლის პირადი წერილები ანასტასია ბაგრატიონ-მაჩაბლისადმი. ჟურნ. მნათობი. № 9-10, 1996.

ჟღენტი 1990: ჟღენტი ბ. „ძვირფასი შენაძენი აკაკის ბიოგრაფიისათვის“. კრ: აკაკის სამრეკლო. თბილისი: 1990.

ცუხიშვილი 2015: ცუხიშვილი მ. უსახელო ტრაგედია. საჩხერე: 2015.

წერეთელი 1963: წერეთელი ა. თხზულებათა სრული კრებული თხუთმეტ ტომად. ტ. XV. თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1963.

წერეთელი 2015: წერეთელი, ა. თხზულებათა სრული კრებული ოც ტომად. ტ. VII. თბილისი: გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“, 2015.

Maia Arveladze
(Georgia, Tbilisi)

On the Dating of Some of Akaki Tsereteli's Personal Letters

Summary

Key words: Akaki Tsereteli, academic edition, personal letters, dating.

A classic writer is the one whose work has been inexhaustible for centuries. Among such writers is Akaki Tsereteli. The work on the new academic edition of the poet's works has revealed a lot of new material, both literary and publicistic pieces, as well as hitherto unknown documents and records that provide various interesting details from the writer's life. In this paper, we deal with several personal letters of the poet addressed to Anastasia Machabeli. Akaki's attitude toward Tasso, respect for her, platonic love or unexpressed hidden feelings for more than a century has been a subject of controversy among the men of letters, scholars or mere mortals. It is just by comparison of the new materials found during the academic edition and the writer's personal correspondence that the date of some letters was determined, and in several of them was changed.

Naturally, by dating of these letters, the study of personal letters or the entire creativity of the writer and more in-depth study of them does not end with this. The poet's personal documents, records and business papers, which will be included in a separate corresponding volume of the new twenty volume academic edition, promise to reveal many novelties, lift secret veils over Akaki's works and also awaken new and interesting episodes in the biography of a classic writer.